

Avdelningen för djurskydd och hälsa

Nedgrävning av animaliska biprodukter

Denna skrivelse är avsedd att belysa lagstiftningens krav rörande nedgrävning av animaliska biprodukter samt att ge råd till kommunen i frågor som rör kontroll över nedgrävning av sådant material.

Innehåll

INLEDNING.....	1
VILT OCH VILDA DJUR.....	2
ANIMALISKA BIPRODUKTER SOM FÅR GRÄVAS NER ENLIGT JORDBRUKSVERKETS FÖRESKRIFTER	3
VAL AV PLATS.....	5
TRANSPORT.....	6
NEDGRÄVNING.....	7
REGISTER.....	8
KONTROLL.....	8
MER INFORMATION OCH SVAR PÅ FRÅGOR.....	8

Inledning

I enlighet med förordning (EG) nr 1774/2002¹ ska animaliska biprodukter i de allra flesta fall samlas in för att bearbetas eller destrueras i en godkänd anläggning. I vissa fall kan dock, efter beslut från den behöriga myndigheten och under särskilda villkor, även nedgrävning komma i fråga. Det rör sig då om nedgrävning av döda sällskapsdjur, vissa döda djur och andra animaliska biprodukter som kommer från avlägsna områden och som grävs ner på plats² i sådana områden, samt animaliska biprodukter som uppstår i samband med större utbrott av vissa smittsamma sjukdomar. De sistnämnda får grävas ner på plats om det finns risk för smittspridning under transport eller det råder kapacitetsbrist vid mottagande anläggning.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel

² I förordning (EG) nr 811/2003 anges att med *nedgrävning på platsen* avses ”nedgrävning i den anläggning från vilken de animaliska biprodukterna härrör eller, om lämpliga åtgärder för biosäkerhet vidtas för att förhindra spridning av sjukdom vid transport av de animaliska biprodukterna, på en deponi som godkänts i enlighet med direktiv 1999/31/EG eller på en plats där riskerna för djurs och människors hälsa samt för miljön minimeras och som är belägen inom ett avstånd som möjliggör för den behöriga myndigheten att utföra kontinuerlig övervakning och hantera spridningsrisker, varvid lagstiftning och riktlinjer på miljö- och folkhälsoområdet på gemenskapsnivå och på nationell nivå skall iaktas.”

Jordbruksverket är behörig myndighet att meddela föreskrifter rörande nedgrävning³ och i Jordbruksverks föreskrifter⁴ finns föreskrivet om undantag som stöder sig på ovan nämnda EG-förordning. Bland annat har avlägset belägna geografiska områden där nedgrävning är möjlig definierats i föreskrifterna och särskilda krav har angivits för denna nedgrävning liksom för annan nedgrävning.

Jordbruksverket har också möjlighet att i det enskilda fallet besluta om villkor för, eller förbud mot, omhändertagande eller bortskaffande samt annan befattning med animaliska biprodukter om detta inte går emot EU-lagstiftningen.

Kommunen är utsedd som behörig myndighet⁵ att utöva offentlig kontroll över nedgrävning av animaliska biprodukter, och är den myndighet som enligt lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter ska verka för att överträdelser beivras.

Skrivelsen ger närmare anvisningar om hur nedgrävning bör gå till för att minska riskerna för smittspridning. Den omfattar dock inte sådan nedgrävning som kan bli aktuell i händelse av utbrott av allvarlig smittsam djursjukdom (t.ex. mul- och klövsjuka, svinpest eller fågelinfluensa). I samband med sådana händelser kommer särskilda krav tillämpas med bl.a. stöd från epizootilagstiftningen.

Förutom smittskyddsmässiga aspekter vad gäller nedgrävning av animaliska biprodukter finns även etiska och miljömässiga aspekter. Dessa anvisningar tar bara upp de delar som härrör från förordning (EG) nr 1774/2002 och förordning (EG) nr 811/2003⁶ liksom de delar som finns i de föreskrifter som kompletterar EU-lagstiftningen, vilket innebär att de framför allt tar upp smittskyddsaspekter. Det anges dock i förordning (EG) nr 811/2003 att nedgrävning ska ske med iakttagande av lagstiftning och riktlinjer på miljö- och folkhälsoområdet på gemenskapsnivå och på nationell nivå för att i en omfattning som är förenlig med allmän ordning och säkerhet minimera

- a) risker för vatten, luft, jord eller växter och djur,
- b) olägenheter genom buller eller lukt, och
- c) negativ påverkan på landskapet eller områden av särskilt intresse.

Vilt och vilda djur

Vilt kan indelas i tre kategorier; frilevande vilt, hägnat vilt som lever under viltliknande tillstånd samt hägnat vilt.

Vilda djur (inkl. frilevande vilt) omfattas bara av ovan nämnda lagstiftning om det rör sig om hela kroppar eller delar från vilda djur som misstänks vara infekterade med sjukdomar som kan överföras till människor eller djur, fisk som fiskats i kommersiellt

³ Enligt förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter

⁴ Statens jordbruksverks föreskrifter⁴ (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor

⁵ Enligt förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter

⁶ Kommissionens förordning (EG) nr 811/2003 av den 12 maj 2003 om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 avseende förbud mot återanvändning inom arten för fisk, nedgrävning och förbränning av animaliska biprodukter samt vissa övergångsbestämmelser

syfte och kroppar eller delar av vilda djur som används för att tillverka jakttroféer. Misstänkt smittade vilda djur ska normalt samlas in och sändas till Statens Veterinärmedicinska anstalt för vidare undersökning. Skulle det röra sig om större mängder smittade vilda djur ska Jordbruksverket kopplas in. Kommersiellt viltfångad fisk får endast grävas ner i de områden som anges i bilaga 2 i föreskrifterna.

För hägnat vilt som lever under viltliknande tillstånd hänvisas till tabellen nedan.

Animaliska biprodukter från övrigt hägnat vilt (d.v.s. sådana som inte levt under viltliknande tillstånd) ska omhändertaras precis på samma sätt som animaliska biprodukter från andra produktionsdjur.

Animaliska biprodukter som får grävas ner enligt Jordbruksverkets föreskrifter

Av nedanstående tabell framgår vilka typer av animaliska biprodukter som får grävas ner enligt Jordbruksverkets föreskrifter⁷ utan att Jordbruksverket behöver besluta särskilt.

Följande animaliska biprodukter får enligt Jordbruksverkets föreskrifter⁷ grävas ner:

Typ av material	Kommentar
- sällskapsdjur (inklusive sådana hästar som kan uppfattas som sällskapsdjur)	För att få gräva ner självdöda eller avlivade hästdjur krävs att tillstånd införskaffats från länsstyrelsen enligt 2 kap. 25 § i föreskrifterna.
- självdöda eller avlivade djur som har hållits av människa i de församlingar eller områden som anges i bilaga 2 i föreskrifterna och som har dött eller avlivats i dessa församlingar eller områden	Detta gäller ej sådana djur som misstänks eller har officiellt bekräftats vara infekterade av TSE enligt förordning (EG) nr 999/2001 ⁸ .
- animaliska biprodukter från primärproduktion för användning inom det egna privathushållet i de församlingar eller områden i som anges i bilaga 2 till föreskrifterna	Detta gäller material från s.k. husbehovsslakt. Observera dock att det SRM ⁹ som frånskiljs i slakten inte får grävas ner enligt art. 24 i förordning (EG) nr 1774/2002.
- animaliska biprodukter från renslakt som genomförts i de församlingar eller områden som anges i bilaga 2 i föreskrifterna	

⁷ Enligt 2 kap. 23, 24, 25, 26, 28 och 29 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 av den 22 maj 2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggande, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati

⁹ Specificerat riskmaterial som det specificeras i bil IV i förordning (EG) nr 999/2001. En sammanställning finns även på www.jordbruksverket.se under Djur / Djurprodukter.

- bin och biodlingsprodukter	<p>Detta får bortskaffas som avfall genom att brännas eller grävas ner på platsen enligt villkor som anges i art 8 i förordning (EG) nr 811/2003¹⁰. Av villkoren framgår att bränning eller nedgrävning på platsen får göras under förutsättning att nödvändiga åtgärder vidtagits för att säkerställa att nedgrävning eller bränning inte medför risk för djurs och människors hälsa samt för miljön, varvid lagstiftning och riktlinjer på miljö- och folkhälsoområdet på gemenskapsnivå och på nationell nivå ska iakttas.</p> <p>Bränningen ligger dock inte inom kommunens kontrollområde.</p>
- animaliska biprodukter från djur i hägn enligt punkt 1.5 i bilaga I i förordning (EG) nr 853/2004 ¹¹	<p>Dessa ska enligt föreskrifterna grävas ner om de inte omhändertas enligt förordning (EG) nr 1774/2002.</p> <p>Av förordning (EG) nr 853/2004 framgår att det rör sig om frilevande vilt, vilket i förordningen definieras som:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vilda hov- och klövdjur samt hardjur och landlevande däggdjur som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel och anses vara frilevande vilt enligt tillämplig lagstiftning i den berörda medlemsstaten, däribland däggdjur som lever fritt inom ett inhägnat område under liknande förhållanden som vilda djur - frilevande vild fågel som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel
- mjölk och råmjölk	<p>Bortskaffande av mjölk och råmjölk som avfall på det ursprungliga jordbruksföretaget ska enligt 2 kap. 28 § i föreskrifterna ske enligt anvisningar från kommunen. I praktiken blir det vanligen inte fråga om nedgrävning utan mjölken går normalt ut i urinbrunn/gödseltank för senare spridning.</p>

¹⁰ Kommissionens förordning (EG) nr 811/2003 av den 12 maj 2003 om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 avseende förbud mot återanvändning inom arten för fisk, nedgrävning och förbränning av animaliska biprodukter samt vissa övergångsbestämmelser

¹¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung

- före detta livsmedel	Enligt 2 kap. 29 § i föreskrifterna får före detta livsmedel som inte består av rått (obearbetat) material av animaliskt ursprung och som inte kommit i kontakt med någon animalisk biprodukt som avses i artiklarna 4 och 5 och artikel 6.1 a-e och g-k i förordning (EG) nr 1774/2002 eller med annat rått (obearbetat) material av animaliskt ursprung, bortskaffas som avfall på det sätt som anges i förordning (EG) nr 197/2006 ¹² . Materialet får således gå till godkänd deponi. Detta är dock normalt inte möjligt p.g.a. svensk miljölagstiftning.
------------------------	--

Av 2 kap 27 § i föreskrifterna framgår att i de fall nedgrävning får ske ska den ske enligt anvisningar från kommunen och på ett sådant djup att djur hindras från att gräva upp avfallet. Detta gäller även i de fall beslut fattats av länsstyrelsen för nedgrävning av häst.

Vad det rör sig om för typ av material och mängden material är givetvis viktiga faktorer när man bedömer vilka krav som bör ställas på nedgrävningen. Ofta vet man inte varför ett djur dött och om det kan vara smittförande. (Vid misstanke om vissa allvarliga sjukdomar finns skyldighet för djurhållaren att rapportera detta till veterinär varvid eventuellt en utredning måste göras. Här kan sedan annan lagstiftning komma att träda in när det gäller bortskaffandet.¹³)

Val av plats

För sådana animaliska biprodukter där hänvisning görs till bilaga 2 i föreskrifterna ska nedgrävningen ske i en församling eller ett område som anges i den bilagan.

Vid bedömning av hur nedgrävning av animaliska biprodukter bör gå till i det enskilda fallet bör följande faktorer beaktas:

- typ av material,
- mängd material,
- allmän belägenhet,
- avstånd till plats för djurhållning,
- avstånd till hus och allmän bebyggelse,
- markförhållanden, främst vad gäller risk för förorening av vattentäkt, vattendrag eller grundvatten,
- hantering av materialet, samt
- gravens utformning (krav på djup, täckning m.m.).

¹² Kommissionens förordning (EG) nr 197/2006 om övergångsbestämmelser enligt förordning (EG) nr 1774/2002 avseende insamling, transport, behandling, användning och bortskaffande av före detta livsmedel Senast ändrad genom förordning (EG) nr 832/2007.

¹³ Epizootilag (SFS 1999:657)

Plats för nedgrävning av animaliska biprodukter bör väljas med omsorg. Platsen bör ligga undanskymd men inte på för långt avstånd från platsen där det döda djuret/materialet befinner sig.

Avstånd till bostadshus och allmän bebyggelse bör vara så stort som möjligt, och platsen bör ligga så till att allmänheten, lekande barn och djur inte lockas dit. Det är dock svårt att ge generella riktlinjer då förhållanden kan skifta mycket. Nedgrävning av större mängder animaliska biprodukter bör dock inte ske närmare än 200 meter från allmän bebyggelse.

Man bör också beakta eventuell framtida bebyggelse. Vissa smittämnen (däribland mjältbrandssporer) är långlivade och kan finnas kvar i jorden många decennier efter nedgrävningen.

Platser lämpliga för nedgrävning bör i förväg rekognoseras så att det inte är risk för förorening av vattentäkt, vattendrag eller grundvatten. Marken bör vara plan och sluttningar bör undvikas.

Transport

Transporten till nedgrävningsplatsen måste följa de krav som framgår av artikel 7 och vidare bilaga II¹⁴ i förordning (EG) nr 1774/2002.

Grundkrav är att:

- transporten ska ske i övertäckta och läckagefria behållare eller fordon, samt att
- fordon och returbehållare och all återanvändbar utrustning som kommer i beröring med materialet ska rengöras, tvättas och desinficeras efter varje användning.

Förutom dessa krav tillkommer krav på handelsdokument och krav på märkning av fordon och behållare om det är så att materialet sänds till t.ex. en deponi. Läs mer om detta i ovan nämnda bilaga II samt på www.jordbruksverket.se under Djur / Djurprodukter / Handelsdokument.

Kadaver och andra animaliska biprodukter ska således transporteras till platsen för nedgrävning på ett sådant sätt att spill och dropp inte uppkommer och materialet måste vara väl täckt. Det kan inte uteslutas att smittsamma mikroorganismer förekommer på vissa typer av material och att detta kan spridas i samband med transporten.

Det är länsstyrelsen som har kontrollansvar över transporter av animaliska biprodukter (utom matavfall). Om kommunen har kontrollansvar över en deponi som används vid nedgrävning måste det dock tillses att det handelsdokument som lagstiftningen kräver åtföljer materialet och att detta tas om hand av deponin och sparas i minst två år samt att deponin för de register som krävs.

¹⁴ Bilaga II har uppdaterats vid flera tillfällen. Ni hänvisas därför i första hand till den konsoliderade versionen av förordningen. Denna återfinns bl.a. som en länk på www.jordbruksverket.se under Djur / Djurprodukter.

Nedgrävning

Nedgrävning ska alltid ske på ett sådan djup att vilda djur inte kan komma åt materialet.

Den grav som grävs ska vara så djup att materialet kan täckas med minst 1,5 meter jord. Detta innebär för ett normalstort nötkreatur att graven bör vara ca 2-3 meter bred och ca 2,5 – 3 meter djup. Som ett riktmärke kan beräknas att för ett normalstort nötkreatur eller fem normalstora svin bör ca 3,6 m³ jord grävas upp.

Jorden bör grävas upp och läggas på ena sidan av graven så att det lätt går att tippa ner materialet. Eventuellt förorenad jord skrapas av och läggs i graven. Graven ska täckas med jord så att det bildas en svag ås över denna och jorden ska packas så att rovdjur inte kommer åt materialet. Vet man att man har problem med större rovdjur i området kan det vara en idé att lägga ner större stenar i gropen för att försvåra för dessa djur att komma åt materialet.

Djurkadaver och andra animaliska biprodukter ska helst grävas ner omedelbart. Om detta inte är möjligt ska materialet i väntan på nedgrävning förvaras på ett sådant sätt att det inte kan utgöra en smittrisk. Vintertid kan tjälen försvåra eller t.o.m. omöjliggöra nedgrävning. Om materialet kan förvaras i fryst tillstånd och på ett sådant sätt att vilda djur inte kan komma åt det kan det vara acceptabelt med en viss fördröjning innan nedgrävning utförs. Om detta inte är möjligt måste någon typ av transport till destruktionsanläggning ordnas.

Vad som sagts ovan gäller framför allt döda djur där smittsam sjukdom inte kan uteslutas som dödsorsak. För animaliska biprodukter från husbehovsslakt samt vid nedgrävning av mindre sällskapsdjur kan nedgrävningen anpassas något efter lokala förhållanden.

Kvittblivning av animaliska biprodukter genom placering i gödselstackar får inte ske eftersom detta material sedan sprids.

Redan befintliga deponier kan med fördel utnyttjas för nedgrävning av djurkroppar under förutsättning att deponin ligger inom ett sådant område där nedgrävning får ske (för undantagsområden se bilaga 2 i föreskrifterna¹⁵) alternativt att det djur som ska grävas ner är av ett sådant slag (t.ex. sällskapsdjur) att nedgrävning är möjlig även utanför undantagsområde. Samma principer gäller för nedgrävning på deponi som för nedgrävning i övrigt.

Om spill uppkommer trots försiktighetsåtgärder måste detta samlas upp och marken saneras. Efter nedgrävningen måste de delar av fordon som kommit i kontakt med de animaliska biprodukterna liksom behållare och arbetsredskap noggrant rengöras och därefter desinficeras.

¹⁵ Statens jordbruksverks föreskrifter¹⁵ (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor

Bränning som alternativ till nedgrävning

I art. 24 i förordning (EG) nr 1774/2002 nämns förbränning som ett alternativ till nedgrävning. Jordbruksverkets föreskrifter nämner dock, med undantag för bin och biodlingsprodukter, bara nedgrävningsalternativet. Om bränning ska vara möjlig måste särskilt tillstånd inhämtas från Jordbruksverket av den som önskar bortskaffa animaliska biprodukter på detta sätt.

Register

Vid nedgrävning ska den som ansvarar för nedgrävningen föra register över

- mängd, kategorier och arter av animaliska biprodukter som grävts ned, samt
- datum och plats för nedgrävningen.

Kontroll

Kontrollansvaret över nedgrävningen ligger på kommunen. Det anges särskilt i art 24 punkt 5 i förordning (EG) nr 1774/2002 bl.a. att den behöriga myndigheten ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att nedgrävningen inte hotar djurs eller människors hälsa och att animaliska biprodukter ska hindras från att bortskaffas på ett okontrollerat sätt.

För bortskaffande av animaliska biprodukter med ursprung i avlägsna områden, anges särskilt i förordning (EG) nr 811/2003, att regelbunden övervakning ska utföras av de områden som kategoriseras som avlägsna för att säkerställa att nedgrävning görs i enlighet med gällande lagstiftning.

Mer information och svar på frågor

Frågor i anslutning till denna skrivelse kan i första hand besvaras av enheten för foder och djurprodukter. Det går bland annat bra att skicka e-post till FoderDjurprod@jordbruksverket.se eller kontakta handläggare via 036/155000.